

**XOTIN-QIZLARNING IJTIMOY-SIYOSIY FAOLLIGI VA ULARNI
DAVLAT BOSHQARUVI SOHASIDAGI ISHTIROKINI
KENGAYTIRISHNING STRATEGIK VAZIFALARI**

Amirqulova Farangiz Yoqub qizi,

O'zbekistonda Shanxay hamkorlik tashkiloti

Xalq diplomatiyasi markazi mutaxassisi.

E-mail: farangizamirqulova77@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish va ularni davlat boshqaruvi sohasidagi ishtirokini kengaytirishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Ayniqsa, gender tengligini ta'minlash, ayollarni qaror qabul qilish jarayonlariga jalb etish, ularning liderlik salohiyatini rivojlantirish kabi strategik yo'nalishlar yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy yondashuvlar asosida ayollar faolligini kuchaytirish, davlat boshqaruvi tizimida samarali ishtirokini ta'minlash va xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada gender siyosati, qonunchilik asoslari, raqamlashtirish, media va ta'lim orqali xotin-qizlar faolligini oshirish mexanizmlari hamda ularni rag'batlantirish vositalari haqida ham fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy-siyosiy faollik, davlat boshqaruvi, gender tengligi, liderlik, raqamlashtirish, rag'batlantirish, inklyuziv jamiyat, xalqaro tajriba.

Annotation: This thesis analyzes the pressing issues of increasing women's socio-political activity and expanding their participation in public administration. Special attention is given to strategic areas such as ensuring gender equality, involving women in decision-making processes, and developing their leadership potential. The study also examines modern approaches to strengthening women's engagement, ensuring their effective participation in governance, and adapting international best practices to national contexts. Furthermore, the paper discusses mechanisms for enhancing women's activity through gender policy, legal

frameworks, digitalization, media, and education, as well as tools for motivating and encouraging women's active involvement in public life.

Keywords: Socio-political activity, public administration, gender equality, leadership, digitalization, motivation, inclusive society, international experience.

Bugungi globallashuv va demokratik islohotlar davrida xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish va ularni davlat boshqaruvida faol ishtirok ettirish masalasi har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Zero, ayollar jamiyatning yarmi bo'lib, ularning imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish orqali nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy barqarorlikka ham erishish mumkin. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda bu yo'nalishda salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Gender tenglik to'g'risida"gi Qonun, "Ayollar daftari", "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili" kabi dasturlar asosida xotin-qizlar faolligini oshirishga qaratilgan amaliy mexanizmlar shakllantirildi. Oliy Majlis palatalarida, mahalliy kengashlar va davlat boshqaruvi organlarida ayollar ulushi ortib bormoqda, bu esa siyosiy qarorlar qabul qilishda ayollar nuqtai nazarining inobatga olinayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatmoqdaki, siyosiy tizimlarda ayollarning ishtiroki qanchalik yuqori bo'lsa, jamiyatda inklyuzivlik, ijtimoiy adolat va barqarorlik darajasi shunchalik kuchli bo'ladi. Masalan, Skandinaviya mamlakatlari parlamentlarida ayollar ulushi 40–50 foizdan oshgan, bu esa ularning siyosiy va iqtisodiy ko'rsatkichlariga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirishda zamonaviy yondashuvlar muhim rol o'ynamoqda. Eng avvalo, raqamlashtirish jarayonlari ayollarni siyosiy va ijtimoiy hayotga jalb etishda samarali vositaga aylanmoqda. Online platformalar, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar orqali ayollarni xabardor qilish, ularning siyosiy qarorlar shakllanishida ovozini eshitish imkoniyati ortmoqda. Xuddi shuningdek, yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish maqsadida ayollar uchun maxsus treninglar, seminarlar va o'quv kurslari tashkil etilmoqda. Siyosiy partiyalar,

nodavlat notijorat tashkilotlari va xalqaro institutlar bilan hamkorlikda yosh va faol ayollar uchun kadrlar zaxirasi shakllantirilmoqda.

Ayollar faolligini oshirishda yana bir muhim omil – ularni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash tizimini yaratishdir. Jumladan, ijtimoiy kafolatlar, moliyaviy grantlar, imtiyozli kreditlar, tanlov va mukofotlar orqali faol ayollarni moddiy va ma‘naviy jihatdan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada rivojlantirish lozim. Bu borada xalqaro tashkilotlar, xususan, BMT, Jahon banki va Yevropa Ittifoqining gender dasturlari tajribasidan foydalanish maqsadga muvofiq. Shuningdek, siyosiy partiyalarda ayollar uchun kvota joriy etish, mahalliy kengashlarda ularning ishtirokini kafolatlash, davlat xizmatida rahbar ayollar sonini ko‘paytirish bo‘yicha institutsional yondashuvlar ishlab chiqilishi kerak. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ayollar qaror qabul qilishda faol ishtirok etganda ijtimoiy-iqtisodiy masalalarning yechimi tezlashadi, byudjet resurslari aniqroq taqsimlanadi va ijtimoiy ehtiyojlarga ko‘proq e‘tibor qaratiladi. O‘zbekistonda olib borilayotgan islohotlar xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirishda muhim qadam bo‘layotgan bo‘lsa-da, hali ko‘plab tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Jumladan, siyosiy savodxonlik darajasini oshirish, yosh ayollarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, qishloq joylardagi xotin-qizlar uchun imkoniyatlar yaratish, axborot va motivatsion kampaniyalarni kuchaytirish, ayollarga nisbatan stereotiplarni bartaraf etish asosiy strategik vazifalar sirasiga kiradi. Hozirgi kunda ayollarni davlat boshqaruvi tizimiga faol jalb etish – bu shunchaki inson huquqlarini ta‘minlash emas, balki jamiyatning har tomonlama taraqqiyotini tezlashtiruvchi omildir. Zero, ayollar siyosiy hayotda faollashgan sayin, jamiyatda muvozanatli, farovon va adolatli boshqaruv tamoyillari kuchayadi. Shu bois, xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirish va ularni davlat boshqaruvida yetakchi sifatida shakllantirish bo‘yicha strategik yondashuvlar ishlab chiqilishi, xalqaro va milliy tajriba asosida ularning samarali mexanizmlari amaliyotga joriy qilinishi zamon talabi hisoblanadi.

Shu o'rinda, O'zbekistonning gender siyosatidagi istiqbolli yo'nalishlaridan biri sifatida "Gender tengligi – 2030" strategiyasi alohida e'tiborga loyiqdir. Mazkur strategiya milliy taraqqiyotning ustuvor yo'nalishlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, xotin-qizlarning jamiyat hayotidagi rolini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishni ko'zda tutadi. Strategiyada belgilangan asosiy maqsad – 2030 yilgacha barcha sohalarida erkaklar va ayollar o'rtasida teng huquq, teng imkoniyat va teng sharoitlarni ta'minlashdan iborat.

"Gender tengligi – 2030" strategiyasi BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlariga xususan, 5-maqsad – "Gender tengligini ta'minlash va barcha ayollar hamda qizlarning huquqlarini kengaytirish"ga mos holda ishlab chiqilgan. Ushbu strategiyada ayollarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini oshirish, ularni siyosiy qarorlar qabul qilishda faol bo'lishini ta'minlash bo'yicha aniq vazifalar belgilangan. Jumladan, ayollarning rahbarlik lavozimlaridagi ulushini oshirish, parlament va mahalliy kengashlarda 30 foizlik gender kvotani saqlab qolish, ayollar uchun liderlik dasturlarini joriy qilish kabi mezonlar mavjud.

Strategiyada, shuningdek, ta'lim, sog'liqni saqlash, iqtisodiy faollik va siyosiy ishtirok sohalarida gender nomutanosibliklarni bartaraf etish bo'yicha aniq ko'rsatkichlar va monitoring tizimi ishlab chiqilgan. Bu esa mamlakatda gender siyosatining tizimli va natijador tarzda amalga oshirilishini ta'minlaydi. Strategiyaning amaliy joriy etilishi ayollarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda ham samarali vosita bo'lib xizmat qilishi shubhasiz.

Demak, "Gender tengligi – 2030" strategiyasi nafaqat qonunchilik va institutsional asoslar bilan, balki zamonaviy boshqaruv tamoyillari va xalqaro tajribalar bilan uyg'un holda xotin-qizlarning imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Uning ijrosi ayollarni siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotda teng va faol subyektga aylantirish orqali jamiyatda barqarorlik, inklyuzivlik va taraqqiyotni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, ayollar faolligini oshirish, ularni qaror

qabul qilish jarayonlariga faol jalb etish, gender tenglikni real amaliyotga aylantirish yoʻlida bu strategiya milliy taraqqiyotning muhim ustuniga aylanishi zarur.

Koʻrsatkich nomi	Oʻzbekiston	Jahon oʻrtacha koʻrsatkichi
Qonunchilik palatasidagi ayollar ulushi (2023 y.)	33%	26.5%
Senatdagi ayollar ulushi (2023 y.)	24%	25%
Mahalliy kengashlardagi ayollar ulushi (2023 y.)	25%	Oʻzgaruvchan
Global Gender Gap Index reytingida Oʻzbekiston oʻrni (2024 y.)	108-oʻrin	—
Gender tenglik koʻrsatkichi (0–1 oraligʻida) (2024 y.)	0.681	Eng yuqori: 0.88 (Islandiya)
Davlat xizmatidagi ayollar ulushi (2023 y.)	21%	~25–30% (farqlanadi)
Siyosiy partiyalardagi ayollar ishtiroki (2023 y.)	47%	—
Ayollar uchun parlament kvotasi (rasmiy belgilangani) (2021 y.)	30%	30–50% oraligʻida (koʻplab davlatlarda)
Gender tengligi – 2030 strategiyasi mavjudligi (2022- 2024y.)	Ha (2021-yilda tasdiqlangan)	Koʻplab davlatlarda mavjud

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Gender tengligi bo'yicha komissiya. (2021). "Gender tengligi – 2030" Milliy strategiyasi loyihasi. Toshkent: Rasmiy nashr.
2. United Nations. (2023). The Sustainable Development Goals Report. New York: United Nations Publications. <https://unstats.un.org>
3. UN Women. (2022). Women's Participation in Public Life and Decision-Making. New York: UN Women Publications. <https://www.unwomen.org>
4. OECD. (2021). Gender Equality in Public Life: OECD Toolkit. Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org>
5. Inter-Parliamentary Union (IPU). (2023). Women in Politics: 2023 Map. Geneva: IPU and UN Women. <https://www.ipu.org>
6. Shodiyeva, N, Abdurahmonova, D. (2021). "Xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari". Ijtimoiy fanlar jurnali, №2, 35–40.
7. Kurbanova, M. (2020). "Gender siyosati: O'zbekiston tajribasi va xalqaro amaliyot". Davlat va jamiyat boshqaruvi ilmiy-amaliy jurnali, №4, 12–17.
8. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP). (2021). Gender Equality Strategy 2022–2025. New York: UNDP Publications. <https://www.undp.org>